

ESENȚA PANDEMIEI CA FENOMEN

Viorel Prisacari, mem. cor. AȘM

Pe tot parcursul istoriei, omenirea s-a confruntat cu mari tragedii, cauzate în primul rând de epidemii și pandemii. Noțiunea epidemie înseamnă nu altceva decât manifestări morbide în masă cu letalitate înaltă și provine de la cuvintele grecești *epi-* și *demos*, adică nenorociri abătute asupra poporului.

Sunt bine cunoscute pandemiile de ciumă, variolă, holeră, tifos exantematic, difterie, malarie, care au curmat milioane și milioane de vieți omenești. De exemplu, în epidemia de ciumă care a bântuit în Europa în secolul XIV, au murit de ciumă 25 milioane de oameni, adică un sfert din toată populația Europei la acea vreme. Confirmarea al acestor evenimente tragice pot servi și descrierile scriitorilor și istoricilor. Giovanni Boccaccio, în excepționalul său roman "Decameron", descrie în felul următor epidemia de ciumă care sa răspândit în Florența, fiind el însuși martor al acestor evenimente: "Câți bărbați puternici, femei frumoase, tineri minunați, pe care până și Galen, Hipocrate și Esculap i-ar fi considerat sănătoși, dimineața luau micul dejun cu rudele, colegii și prietenii, iar masa de seară – cu strămoșii lor în lumea cealaltă".

În secolul XVII, în cea de-a doua pandemie de ciumă, tot în Europa, numai în Londra au decedat 35000 de oameni, adică 20% din populația Londrei.

În cea de-a treia pandemie care a avut loc deja la finele secolului XIX începutul secolului XX, care sa extins mai mult pe continentul asiatic, numai în India au decedat peste 8 milioane de oameni.

În secolele 17-18 făcea ravagii și variola. Numai în Europa anual făceau variolă circa 10 milioane de oameni dintre care 2 milioane mureau în urma acestei boli. Istoricul englez Thomas Ma Coley remarca la sfârșitul secolului 17: „Variola este permanentă printre noi, umplând cimitirele cu decedați și înspăimântându-i de moarte pe cei care încă nu sau îmbolnăvit. Pe fețele celor care le-a cruțat viața lasă urme deformante - copilul nu este recunoscut de propria mamă, iar mireasa – zână, este transformată într-un obiect de dezgust în ochii lumii”.

Numai în secolele 19-20 au fost înregistrate 7 pandemii de holeră și peste 30 pandemii de gripă, cea mai severă fiind pandemia din 1918-1919, numită și gripa spaniolă, care sa soldat cu 50 milioane de decese.

Și pe teritoriul Basarabiei, bolile infecțioase aveau o răspândire largă. Doar într-un singur an, 1910, în Basarabia au fost înregistrate 13 442 cazuri de febră tifoidă, 790 cazuri de antrax, 52 093 cazuri de difterie, 11 330 cazuri de tuse convulsivă, 12 215 cazuri de rujeolă, 30 968 cazuri de scarlatină, 6 086 cazuri de parotidită epidemică, 5 854 cazuri de variolă, 11 268 cazuri de tuberculoză, 89 450 cazuri de malarie, 6 944 cazuri de trahomă.

Însă, la acea vreme, nu era cunoscută etiologia acestor boli. Pe tot parcursul istoriei omenirea sa strădiut să cunoască esența epidemiilor și pandemiilor. În lumea antică, de exemplu, a fost formulată ipoteza miasmatică privitor la cauzalitatea epidemiilor. Conform acestei ipoteze, epidemiile apar în urma pătrunderii în organism a miasmelor, adică a unor substanțe dăunătoare, cum ar fi

emanațiile de gaze apărute în aer ca urmare a erupțiilor vulcanilor, cutremurelor de pământ sau apariției cometelor.

Un eveniment important se produce în secolul XVI, când medicul italian Girolamo Fracastoro formulează o nouă viziune privind cauzalitatea epidemiilor, și anume, dezvoltarea lor prin contagii vii. În conformitate cu această ipoteză, epidemiile apar în urma contaminării oamenilor cu contagii vii – ființe mici, invizibile, care se transmit de la omul bolnav la cel sănătos. Astfel, Girolamo Fracastoro pune începutul ipotezei contagioniste de explicare a esenței epidemiilor. Totuși, viziunea lui, deși genială, privitor la cauzalitatea epidemiilor, când nu exista nici microscopul, putea fi confirmată la acea vreme numai prin experiențe de autocontaminare. Știința epidemiologică cunoaște numeroase exemple de experiențe prin autocontaminare, realizate de diferiți cercetători, în diferiți ani, pentru a demonstra transmiterea bolilor de la om la om în timpul epidemiilor, experiențe pline de devotament și sacrificii. Cele mai tragice în acest sens s-au dovedit a fi experiențele medicilor implicați în lupta cu ciuma. În pofida situațiilor îngrozitoare, create în timpul epidemiilor de ciumă, cât și a pericolului evident, mai mulți medici s-au supus experiențelor de autocontaminare, scopul principal fiind constatarea transmiterii bolii de la om la om. Autocontaminarea conștientă cu îmbolnăvirea ulterioară constituia pentru ei nu doar o condiție de verificare a ipotezei contagioniste, ci și onorarea datoriei profesionale. Mesajul „Luminând altora, ard” îi caracterizează cât se poate de bine pe autorii experimentelor de autocontaminare.

Totuși, numai datorită descoperirii microorganismelor patogene – considerați agenți cauzali ai bolilor infecțioase, începând cu a doua jumătate a secolului XIX, iar mai apoi datorită celor mari descoperiri a epidemiologiei din prima jumătate a secolului XX, cum ar fi determinarea rezervorului și surselor de agenți patogeni în diferite boli infecțioase, cu constatarea perioadei de incubație, perioadei de contagiozitate, mecanismelor și căilor de transmitere a agenților cauzali, care sunt absolut diferite în diferite boli infecțioase, descoperirea rolului receptivității și imunității, datorită elucidării esenței și mecanismelor de dezvoltare a procesului epidemic în toate maladiile infecțioase, cât și elaborarea sistemului de măsuri antiepidemice bazat pe aceste mari descoperiri, care prevede măsuri îndreptate la sursa de agenți patogeni (izolarea și tratamentul persoanelor infectate, depistarea, investigarea, supravegherea și profilaxia de urgență a contactilor), măsuri îndreptate la întreruperea mecanismului de transmitere a agenților cauzali de la om la om, care includ toate măsurile de dezinsecție, sterilizare, dar și cele mecanice, cum ar fi tot echipamentul de protecție, instrumentariul getabil, datorită descoperirii vaccinurilor și antibioticelor, creșterii performanței medicale, datorită realizării tuturor acestor măsuri antiepidemice, omenirea s-a izbăvit în mare parte de aceste grave maladii.

Este suficient să menționăm, că numai în Republica Moldova, în ultimii 60-70 de ani, adică pe parcursul a unei vieți de om, au fost eradicate: variola, morva, tifosul recurent, malaria, tularemia, trahoma, bruceloza, dizenteria Shiga, poliomielita. A fost redusă până la minimum morbiditatea prin antrax, hidrofobie, febră tifoidă, difterie, tuse convulsivă, tetanos, tifos exantematic, rujeolă, rubeolă,

oreion, și alte infecții care în trecutul nu atât de îndepărtat erau un adevărat blestem al societății, - succese inestimabile ale omenirii în lupta cu epidemiile și bolile infecțioase în general. Nu în zădar peste 40 de cercetători și luptători cu bolile infecțioase au fost distinși cu Premiul Nobel.

Așadar, putem constata două elemente obligatorii, în apariția și dezvoltarea pandemiilor, prezența agentului patogen și receptivitatea înaltă a populației față de acest agent patogen, adică lipsa imunității specifice a populației față de noul virus, de unde reiese că riscul apariției și răspândirii epidemiilor și pandemiilor persistă în continuare, datotită apariției tipurilor noi de virusuri în natură, necătând la originea lor, dar cu mutații genotipice foarte puternice, de tip shift, la care populația umană nu dispune de imunitate specifică. Adică toți suntem susceptibili la acest tip de virus nou, și tot, noi toți, putem face infecția de la mic la mare, în special persoanele slăbite cu statut imunodificitar pronunțat.

Al treilea element, ce favorizează mult răspândirea pandemiei la etapa contemporană este migrația intensă a populației, cât și viteza înaltă de mișcare a omului. Sunt deajuns câteva ore, ca infecția declanșată într-o regiune a globului să producă o situație epidemiogenă extraordinară în alt capăt al planetei. Ca exemple pot servi gripa pandemică de tip nou A(H1N1), care numai în șase luni a cuprins întreg globul, iar infecția actuală cu COVID-19, numai în trei luni de la debutul pandemiei a cuprins toate țările, producând milioane de îmbolnăviri și sute de mii de decese, șocând întraga lume, nu mai vorbesc de impactul economic enorm. Numai Toma necredinciosul nu poate să creadă în răspândirea adevărată a pandemiei cu COVID-19 la ora actuală.

Totuși, deosebirea situației de azi, față de cea de ieri, constă în nivelul înalt al științei contemporane care în scurt timp poate determina agentul cauzal, particularitățile lui, tropismul, perioada de incubație, perioada de contagiozitate, particularitățile virusului, inclusiv structura antigenică, rezistența în mediul extern, modul de transmitere, poate obține mijloace de prevenire, diagnosticare și tratament. Și în pandemia actuală, cunoaștem virusul, care sunt manifestările clinice, calea de transmitere de la om la om, avem la îndemână mijloace de protecție, de testare, ceea ce nu cunoștea și nu avea la îndemână omenirea încă în trecutul apropiat, am în vedere secolul 19, nu mai vorbesc de secolele 14-17, sau și mai devreme. Rămâne doar să utilizăm aceste posibilități în practică, să fim mai cooperanți și să urmăm recomandările medicilor, în special a epidemiologilor, pentru a diminua la maxim răspândirea virusului, a persoanelor afectate, cel puțin pâna la obținerea vaccinului și remediilor specific de tratament. Consider o mare greșală din partea acelor specialiști și conducători de țări, care nu au luat în serios amenințările noului tip de coronavirus. Anume aceste țări au avut de suferit cel mai mult în pandemia actuală.

Partea pozitivă este că Comunitatea conștientizează tot mai mult atât pericolul noului coronavirus, cât și faptul respectării măsurilor de protecție. Ma convins înțelepciunea omului de la țară În unul din interviurile realizate de jurnalista Valentina Ursu la radioul Europa liberă, privitor la noul coronavirus, o doamnă, întrebată ce măsuri întreprinde pentru a se proteja de coronavirus, ea răspunde: eu îmbrac masca dacă ies din casă, spăl mâinile de fiecare dată când revin acasă, iar

pe fiica mea, care este în Germania am sfătuit-o să nu vină acasă în această perioadă, deoarece ușor poate contamina virusul în avion, în transport, în gările aglomerate. Ce gândire logică, corectă. Altul: Văd că sunteți bine echipat, și cu mască, și în mănuși. Unde plecați. Până la magazin, răspunde cetățeanul. Am mamă acasă, și mii frică să n-o molipsesc. Cât de corect procedează acest cetățean de la sat. Este un model exemplu pentru toți acei care cu adevărat își iubesc părinți și familia. În aceste situații, interesul pentru cei apropiați, pentru colectiv, este mai important decât cel personal.

Așadar, pronosticul situației depinde în mare parte de conștientizarea problemei și de măsurile întreprinse, atât de guvernare, cât și de întreaga societate, unitar, așa cum sa procedat în China, sau Slovenia.

Sper că după depășirea situației pandemice și vom reveni la normal, toate cele întâmplate să ne fie de învățătură, atitudinea guvernanților și cetățenilor față de lucrătorii medicali, față de oamenii de știință, care sau aflat și continuă a se afla pe prima linie, să se schimbe spre bine, nu numai să-i numim eroi, dar să-i prețuim și să-i susținem moral și material, la justa valoare, nu numai în timpul epidemiei, deoarece nimeni nu știe ce ne așteaptă mâine.